

OBIECTIVITATE/SUBIECTIVITATE ÎN EVALUARE

Conf. univ. dr.
Cristina Georgiana SAFTA

CULTURA EVALUĂRII – CULTURA EXAMINĂRII

- ▶ EVALUARE versus EXAMINARE/ORIENTARE/SELECȚIE
- ▶ Reprezentările sociale și individuale despre evaluare sunt structurate pe 2 axe polare:
 - ✓ polul pozitiv – progres în învățare, remediere
 - ✓ polul negativ – sancționare, control, selecție

ROLUL EVALUATORULUI

- ▶ să fie capabil să citească și să interpreteze mesajul educational;
- ▶ să precizeze întotdeauna intenția dominantă a activității evaluative;
- ▶ să plaseze evaluarea în serviciul unei mai bune gestionări a activității instructiv-educative;
- ▶ să-și pună de fiecare dată întrebarea: “care este utilitatea activității de evaluare pe care o realizez?”;
- ▶ să se întrebe de fiecare dată: “care sunt capcanele specifice pe care trebuie să le evit?”;
- ▶ să tindă spre economia și semnificația mijloacelor de evaluare.

ELITISMUL - BOALA SISTEMELOR EDUCATIVE -

Consecințe ale elitismului:

- ▶ formalizarea excesivă a evaluării;
- ▶ exagerarea tendinței de asigurare a obiectivității în evaluare;
- ▶ grija pentru asigurarea comparabilității rezultatelor la nivel internațional;
- ▶ apariția mecanismelor de apărare;
- ▶ diverse forme/mecanisme de reglare/autoreglare în raport cu cerințele impuse.

EDUCAȚIA - ÎNTRE MERITOCRAȚIE ȘI MEDIOCRITATE GENERALIZATĂ

- ▶ Există o scindare a rezultatelor elevilor
 - elita, numeric restrânsă;
 - masa de elevi de nivel mediocru.
- ▶ Apare, astfel, confruntarea între:
 - DOCTRINA HĂRNICIEI
 - DOCTRINA SUPERFICIALITĂȚII
- ▶ Prelungirea duratei învățământului obligatoriu – un “parcaj” forțat al tinerilor

“Profesia didactică este cea mai dificilă din lume: profesorului i se cere să fie, în același timp, și judecător și formator; deși are un singur cap, i se cere să poarte două pălării în același timp.

(Gerard de Vecchi)

OBIECTIVITATEA ÎN EVALUARE (1)

- ▶ EVALUAREA OBIECTIVĂ = evaluare independentă de subiectivitatea subiecților
- ▶ EVALUAREA este influențată, în sens pozitiv, dar mai ales negativ, de subiectivitatea celor care evaluează
- ▶ INTERVENȚIA SUBIECTIVĂ este, de regulă (sau chiar în mod necesar), una deformatoare.
- ▶ OBIECTIVITATEA nu este o calitate naturală, intrinsecă a evaluării, ci una care *trebuie vizată și obținută* prin diferite moduri de control sau de corecție a intervenției factorului subiectiv.

OBIECTIVITATEA ÎN EVALUARE (2)

- ▶ *O evaluare pur obiectivă, impersonală și absolut neutră, este nu numai practic imposibilă, dar și mai slab semnificativă decât o evaluare care angajează explicit subiectivitatea.* (Voiculescu, F., 2007, p. 359).
- ▶ Valoarea psihopedagogică și psihosocială a evaluării (școlare) rezultă din valorificarea virtuților cognitive și atitudinale ale evaluatorului.
- ▶ Evaluarea școlară se realizează ca o necesară dimensiune a *interacțiunii psihopedagogice* => o cercetare onestă nu va pleca de la separarea și opunerea obiectivului și subiectivului
- ▶ Soluția salvatoare este aceea a cunoașterii, controlului și autocontrolului factorilor subiectivi.

CONCEPTUL DE “OBIECTIV” (1)

▶ În plan ontologic

OBIECTIV = orice structură, proces, factor, fenomen exterior și independent de subiect (de conștiința și de voința acestuia), existent prin sine.

▶ În plan epistemologic

OBIECTIV = relația cognitivă a subiectului (cunoscător) cu obiectul, modul în care subiectul reflectă obiectul (de cunoscut).

=> caracterul obiectiv desemnează renunțarea totală la abordările și interpretările personale.

CONCEPTUL DE “OBIECTIV” (2)

► **Aprecierea este obiectivă** atunci când:

- ✓ corespunde obiectului;
- ✓ nu este influențată și nu poartă amprenta celui care o realizează;
- ✓ nu se schimbă decât la modificarea obiectului și nu la modificările de atitudine a subiectului față de obiectul aprecierii.

► Se impune realizarea distincției între:

- ✓ ceea ce este obiectiv, prin statut existențial (ca existând prin sine însuși);
- ✓ ceea ce este (mai mult sau mai puțin) obiectiv, ca atribut al relației subiectului cu obiectul dat.

PROBLEMA OBIECTIVITĂȚII EVALUĂRII

- ▶ evaluarea trebuie să se bazeze pe realitate;
- ▶ evaluarea este în mod fundamental un act de gândire;
- ▶ J. Cardinet susține că:
 1. *obiectivitatea evaluării este necesară;*
 2. *obiectivitatea evaluării este de dorit;*
 3. *obiectivitatea evaluării este imposibilă;*
 4. *obiectivitatea evaluării este respinsă.*

CONCEPTUL DE “OBIECTIV” (3)

- ▶ *Factorii obiectivi ai evaluării* - structurile, procesele, condițiile exterioare subiecților implicați în evaluare.
- ▶ *Caracterul obiectiv al evaluării* - calitatea actului de evaluare efectuat de subiecți concreți și care nu mai este nici exterior și nici independent de subiectul care face evaluarea.
- ▶ *Obiectivitatea unei evaluări vizează măsura în care aceasta este sau nu influențată de subiectul care o realizează.*
⇒ o evaluare este obiectivă nu în sensul că este exterioară și independentă în raport cu evaluatorul, ci în sensul că influențele acestuia nu distorsionează datele obiective pe baza cărora se face evaluarea.

SUBIECTIVITATEA ÎN EVALUARE

- ▶ EVALUAREA presupune interacțiune între (două) subiectivități => nu se poate vorbi de eliminarea subiectivității, ci de contribuția și de controlul acesteia.
- ▶ Trebuie urmărit modul cum funcționează raportul dintre subiectivitatea evaluatorului și subiectivitatea evaluatului în anumite condiții (materiale, sociale, etice etc.) date.
- ▶ Existența factorului subiectiv nu este un element indezirabil în evaluare, ci condiția existențială a acesteia.

CONSIDERAȚII ASUPRA RAPORTULUI OBIECTIV - SUBIECTIV ÎN EVALUARE

- ▶ Abaterile (erorile) de origine subiectivă nu pot depăși – și nici nu depășesc în plan real – anumite limite.
- ▶ Atunci când se invocă subiectivitatea în evaluare este vizată, în general, subiectivitatea profesorului, igrându-se faptul că, în evaluarea școlară, și *elevul contribuie la condiționarea subiectivă a evaluării*.
- ▶ O evaluare *strict* obiectivă este neapărat corectă? Intervenția subiectivă acționează neapărat în sensul lipsei de corectitudinii în evaluare?

TIPURI DE INFLUENȚE SUBIECTIVE

- ▶ *Influență pozitivă = subiectivitate*
 - ✓ constructivă, care apare drept consecință a angajării subiective a profesorului și a elevului;
 - ✓ este orientată și motivată de intenții/atitudini pozitive.

- ▶ *Influență negativă = subiectivism*
 - ✓ deformatoare, care produce abateri cu sens de eroare, de prejudiciere a corectitudinii evaluării;
 - ✓ poate apărea fie în mod neintenționat, fie intenționat.

Mai 2016

Casa Corpului Didactic Prahova

ERORI ÎN EVALUARE (1)

- ▶ În ceea ce privește **profesorul**:
 - ✓ *simptomul psihotic;*
 - ✓ *simptomul obiectivității exagerate;*
 - ✓ *simptomul instrumentalismului;*
 - ✓ *simptomul deturnării;*
 - ✓ *simptomul conformității.*

ERORI ÎN EVALUARE (2)

► În ceea ce privește elevul:

- ✓ *gradul de emotivitate;*
- ✓ *fluența verbală;*
- ✓ *rapiditatea diferită a scrierii;*
- ✓ *ritmuri de activitate intelectuală diferite;*
- ✓ *particularități ce influențează percepția evaluatorului în timpul examinării: zâmbet, ținută, privire, prezența de spirit etc.*

ERORI ÎN EVALUARE (3)

- ▶ În ceea ce privește *conținutul și de obiectivele* în funcție de care se face aprecierea:
 - ✓ anumite obiecte de învățământ sau părți din conținutul acestora se pretează mai greu o apreciere exactă, riguroasă și diferențiată;
 - ✓ criteriile de notare se stabilesc și se aplică mai ușor pentru performanțele concrete, observabile;
 - ✓ dificultățile apar atunci când obiectivele pedagogice și, prin urmare, criteriile de evaluare vizează capacități complexe, latente, care nu se manifestă nemijlocit în comportament, care presupun prelucrarea și interpretarea informației, creația și analiza critică.

SUBIECTIVITATEA EVALUĂRII

- ▶ evaluarea este în mod fundamental un act de gândire;
- ▶ există evaluare pentru că există subiectivitate;
- ▶ evaluarea trebuie să se bazeze pe realitate, nu pe imparțialitatea evaluatorului;
- ▶ ceea ce este necesar să se evite nu este subiectivitatea evaluării, ci arbitrariul.

NEVOIA DE SUBIECTIVITATE ÎN EVALUARE (1)

- ▶ **Prima situație de subiectivitate: alegerea tipului de decizie și a obiectivului evaluării:**
 - ✓ Evaluez un student pentru a decide dacă poate trece la un nivel superior sau pentru a decide ce ar trebui să fac pentru a-l ajuta să progreseze în procesul de învățare?
 - ✓ Evaluez un proiect pentru a decide dacă pot lichida ultima tranșă de buget, sau pentru a decide dacă pot prelungi un proiect similar?
 - ✓ Evaluez un program de formare pentru a decide dacă cei care l-au urmat au înregistrat o creștere la nivel de cunoaștere/competențe, sau pentru a decide dacă pot începe o nouă sesiune cu același formator, cu aceeași durată, etc. ?

NEVOIA DE SUBIECTIVITATE ÎN EVALUARE (2)

► A doua situație de subiectivitate: alegerea criteriilor

Criteriile trebuie să fie:

- ✓ *pertinente* – să permită cu adevărat luarea unei decizii bune;
- ✓ *independente* – eșecul sau reușita unui criteriu nu trebuie să conducă în mod automat la eșecul sau reușita unui alt criteriu;
- ✓ *puțin numeroase* – nu doar pentru a evita multiplicarea punctelor de vedere și imposibilitatea evaluării lor, ci și pentru că există riscul ca acestea să conducă la căutarea perfecțiunii;
- ✓ *ponderate, echilibrate* – căci nu toate criteriile au aceeași importanță.

NEVOIA DE SUBIECTIVITATE ÎN EVALUARE (3)

- ▶ **A treia situație de subiectivitate: alegerea indicatorilor**
 - ✓ Elementul decisiv este reprezentat de relevanța indicatorilor.
 - ✓ Există 2 tipuri principale de indicatori:
 - *faptele* – ceea ce putem constata;
 - *reprezentările* – ceea ce persoanele gândesc, ceea ce spun.

NEVOIA DE SUBIECTIVITATE ÎN EVALUARE (4)

► A patra situație de subiectivitate: alegerea strategiei

- ✓ Pentru a recolta informațiile cerute de indicatori, evaluatorul va trebui să aleagă o strategie, dintre multe posibile, de colectare a informațiilor.
- ✓ Pentru a asigura rigoarea procesului evaluativ, alegerea strategiei trebuie să întrunească două caracteristici importante ale informațiilor colectate:
 - *validitate*;
 - *fidelitate*.

NEVOIA DE SUBIECTIVITATE ÎN EVALUARE (5)

- ▶ **A cincea situație de subiectivitate: verificarea gradului de corespondență între indicatori și criterii**
 - ✓ Aceasta operație reprezintă, de fapt, chiar esența evaluării.
 - ✓ Este momentul în care se va determina cu adevărat "valoarea", va fi dat sensul, prin exprimarea unei judecăți de valoare de către evaluator.

CONCLUZII

- ▶ “Evaluarea școlară este o *relație interumană cu multiple conotații afective și morale, un act de intercomunicare și intercunoaștere* ce angajează atât personalitatea profesorului, cât și pe cea a elevului, atât normele și reglementările oficiale, cât și reprezentările și aprecierile nonformale, atitudinile și mentalitățile”. (Voiculescu, E. & Voiculescu, F., 2007)
- ▶ Cea mai mare parte a procesului de evaluare este în mod inerent subiectivă - evaluatorul trebuie să efectueze un număr de alegeri, care vor condiționa procesul și, totodată, rezultatul evaluării.